

© Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV
© Katarína Balleková, Tomáš Bánik, Ján Bauko, Júlia Behýlová, Mária Beláková, Inge Bily, Jaroslav David, Izabela Domaciuk-Czarny, Zuzana Drábeková, Miroslav Dudok, Henryk Duszyński-Karabasz, Adriana Ferenčíková, Dušan Fičor, Artur Gałkowski, Lenka Garančovská, Renata Gliwa, Juraj Glovňa, Andrea Goóťšová, Halszka Górný, Siniša Habijanec, Milan Harvalík, Juraj Hladký, Imrich Horňanský, Mária Imrichová, Michaela Kajanová, Miroslav Kazík, Martina Kojetínová, Наталія Колесник, Олег Копач, Віра Котович, Ľubor Králik, Jaromír Krško, Małgorzata Kułakowska, Ewa Majewska, Milan Majtán, Anna Makišová, Anna Marićová, Agnieszka Myszka, Pavol Odaloš, Ewa Oronowicz-Kida, Svitlana Pachomova, Jana Pleskalová, Ivor Ripka, Gabriel Rožai, Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska, Aleksandra Rzepkowska, Людвиг Селимски, Jana Skladaná, Miloslav Smatana, Marcela Szczerbová, Александр Шапошников, Іванна Шоля, Marta Šimečková, Rudolf Šrámek, Pavel Štěpán, Piotr Tomasik, Samuela Tomasik, Silvo Torkar, Jana Marie Tušková, Zuzana Týrová, David Vaculík, Iveta Valentová, Jana Wachtarczyková, Wojciech Włoskiewicz, Ewa Wolnicz-Pawłowska, Jiří Zeman, Andrej Závodný, Pavol Žigo

RECENZENTI

Prof. PhDr. Pavol Žigo, CSc.
Doc. PhDr. Elena Krasnovská, CSc.

EDITORKA

Mgr. Iveta Valentová, PhD.

KONZULTÁCIE A JAZYKOVÉ KOREKTÚRY: Prof. nadzw. dr hab. Artur Gałkowski,
Dr Renata Gliwa, PhDr. Milan Harvalík, Ph.D., PhDr. Ľubor Králik, CSc., PhDr. Anna Šebestová

VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied
Bratislava 2015

ISBN 978-80-224-1426-5

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava
VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava

19. slovenská onomastická konferencia

Bratislava 28. – 30. apríla 2014

Zborník referátov je zostavený z príspevkov, ktoré odzneli na 19. slovenskej onomastickej konferencii, venovanej PhDr. Milanovi Majtánovi, DrSc., pri príležitosti jeho vzácneho životného jubilea. Okrem účastníkov konferencie do zborníka prispeli aj ďalší autori, ktorí si takto uctili významnú osobnosť slovenskej onomastiky, historickej jazykovedy, dialektológie a lexikológie.

19. slovenskú onomastickú konferenciu organizačne pripravili:
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV
Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚLŠ SAV
Medzinárodná komisia pre slovanskú onomastiku
pri Medzinárodnom komitáte slavistov
Slovenská onomastická komisia pri JÚLŠ SAV

Bratislava 2015

Úvodné slovo Pavol Žigo	9
Wyzwania XIX Słowackiej Konferencji Onomastycznej Artur Gałkowski	11
Zdravica PhDr. Milanovi Majtánovi, DrSc., pri príležitosti životného jubilea Dušan Fičor	14
Zdravica PhDr. Milanovi Majtánovi, DrSc., pri príležitosti životného jubilea a uvedenie publikácie Zo studnice rodnej reči 2 do života Katarína Balleková – Miloslav Smatana – Adriana Ferenčíková	17
IVETA VALENTOVÁ: Päťdesiat rokov od založenia Slovenskej onomastickej komisie (Minulosť, súčasnosť a perspektívy)	20
EWA WOLNICZ-PAWLOWSKA: Polsko-słowackie kontakty naukowe w dziedzinie onomastyki	31
I. Všeobecné otázky onomastiky	
RUDOLF ŠRÁMEK: Propriální sféra jazyka a hranice vlastních jmen	46
ARTUR GAŁKOWSKI: Nazwa i obiekt w onomastyce	55
MALGORZATA RUTKIEWICZ-HANCZEWSKA: Mózg a nazwy własne	63
MIROSLAV DUDOK: Z chorvátskej a srbskej propriálnej lexiky na Slovensku	72
LUBOR KRÁLIK: Od propria k apelatívu: lat. <i>Corydon</i> > slk. <i>koridon</i> , <i>koridoň</i>	77
JAROMÍR KRŠKO: Soták – apelatívum či proprium? Alebo o onymickej stránke skupinových názvov	83
II. Antroponymia	
MILAN MAJTÁN: Priezvisko ako kultúrny fenomén	90
SVITLANA PACHOMOVÁ: Pohanské tradície rodinných mien v starej slovanskej antroponymii	97
JANA PLESKALOVÁ: K periodizaci vývoje antroponym	105
ADRIANA FERENČIKOVÁ: Slovtvorné typy rodinných mien v slovenských nárečiach z jazykovozemepisného aspektu	109
ANNA MARIČOVÁ: Priezviská ako živé mená staropazovských Slovákov	118
Людвиг Селимски: Български фамилни имена от етнонимите ‘грузинец’, ‘унгарец’ и ‘евреин’	127
ZUZANA TÝROVÁ: Rodné mená vojvodinských Slovákov (na príklade Pivnice)	138
JÁN BAUKO: Rodné mená na Slovensku v 21. storočí	143
EWA MAJEWSKA: Imiona ze Starego i Nowego Testamentu w Niemczech i Niderlandach w 19. wieku	153
MIROSLAV KAZÍK: Mená z cirkevného prostredia	161
HENRYK DUSZYŃSKI-KARABASZ: Imiona uczniów Włocławskiego Gimnazjum Męskiego z lat 1913 – 1914	169
LENKA GARANČOVSKÁ: Antroponymá v kontexte Slovákov v Rumunsku	177
ІВАННА ШОЛЯ: Жіночий іменник міста Ужгорода другої половини ХХ століття	186
RENATA GLIWA: Przewiska mieszkańców Dereźni	191
MARCELA SZCZERBOVÁ: Živé osobné mená v slovensko-poľskom jazykovom pomedzí z jazykového hľadiska	200
ANNA MAKIŠOVÁ: Miestne názvy a obyvateľské mená vo Vojvodine	206
TOMÁŠ BÁNIK: Tvorenie a spoločenský status internetových mien a nickov	213
III. Toponymia	
SINIŠA HABIJANEC: Fonologická interpretácia oronyma <i>Oztro</i> z r. 1240	222
IMRICH HORŇANSKÝ: O jednom prípade toponyma ako predmete medzinárodného súdneho sporu	229
MICHAELA KAJANOVÁ: K problematike miestnych názvov v diele S. Timona <i>Purpura Pannonica</i>	238
JURAJ HLADKÝ: Historické etnické vzťahy v ojkonymii a hydronymii Žitného ostrova	243
ANDREJ ZÁVODNÝ: Prekrývanie prvkov pohanstva v staršej ojkonymii západného Slovenska	254
JANA SKLADANÁ: Pôvod názvu <i>Zvolenská Slatina</i>	263
MARTA ŠIMEČKOVÁ: Oikonyma jako prostředek pro poznání historického vývoje češtiny (aneb k výzkumu ná- slovného <i>ou-</i>)	267
JANA MARIE TUŠKOVÁ: Variantnost v deklinaci cizích oikonym (na příkladech G sg. maskulin)	272
MILAN HARVALÍK: Místo endonym a exonym v toponymickém systému češtiny	286

Juliana... V súčasnosti sa tieto mená veľmi zriedkavo objavujú, lebo rodičia často chcú, aby ich dieťa malo jedinečné meno.

Na zápis mien a priezvisk do matrik (narodených, zomretých a sobášených) často vplývala aj politická situácia. Preto v závislosti od toho, v ktorom štáte Slováci z týchto priestorov žili, mená sa zapisovali maďarským, nemeckým či srbským pravopisom, čiže zapisovali sa tvary slovenských mien v danom jazyku. Tak sa stávalo, že Slovák *Ján* bol zapísaný ako *Jovan* alebo *János*.

Rodné meno je veľmi dôležité v živote jednotlivca, lebo je jedným z kľúčových faktorov zachovania národnej a kultúrnej identity. Preto ho treba dôkladne vybrať. Predstavitelia menšín by mali byť edukovaní a mali by si uvedomiť, že za svoje mená sa netreba hanbiť. Okrem toho rodičia by si mali byť vedomí, že meno, ktoré dávajú svojim deťom, musia dôkladne vybrať, aby sa nestalo, že pre neinformovanosť pomenujú svoje deti menom, ktoré v danom jazyku má iný význam, ťažko ho zapísať alebo sa ťažko ohýba. Na priestoroch multikultúrnej Vojvodiny by sa veľká pozornosť mala venovať aj transkripcii mien zo srbčiny do menšinových jazykov a opačne, lebo práve tu vznikajú veľké problémy. Meno je to, čo nás definuje po celý náš život.

Literatúra:

- DUDOK, Daniel: Priezviská Slovákov v Juhoslávii. Nový Sad: Spolok vojvodinských Slovakistov 2001. 219 s. ISBN: 973-9292-49-6.
- MAJTÁN, Milan – POVAŽAJ, Matej: Vyberte si meno pre svoje dieťa. Bratislava: Art Area 1998. 344 s. ISBN 80-88879-48-5.
- MARIČOVÁ, Anna – TÝR, Michal – MAKIŠOVÁ, Anna – TÝROVÁ, Zuzana: Transkripcia priezvisk vo Vojvodine zo slovenčiny do srbčiny. Transkripcija prezimena Slovaka u Vojvodini sa slovačkog jezika na srpski. Nový Sad: Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny 2011. 296 s. ISBN 978-86-86263-10-0.
- TÝR, Michal: Slovenčina v praxi. Nový Sad: Futura publikacije 2004. 116 s. ISBN: 86-7188-017-6.
- TÝROVÁ, Zuzana: Lična imena i prezimena Slovaka u Vojvodini. Rodné mená a priezviská Slovákov vo Vojvodine. In: Iz riznice multietničke Vojvodine. Istraživanja ličnih imena, nadimaka i prezimena u nacionalnim zajednicama Vojvodine. Ed: D. Stanojević – S. Savić. Novi Sad: Pedagoški zavod Vojvodine 2011. s. 89 – 103. ISBN 978-86-80707-43-3.
- TÝROVÁ, Zuzana: Prezývky Slovákov v obci Pivnica (Juhoslávia). In: Varia XII. Zborník materiálov z XII. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra-Piesok 4. – 6. 12. 2002). Zost. M. Šimková. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV 2005, s. 175 – 179.

Rodné mená na Slovensku v 21. storočí¹

JÁN BAUKO

Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra (Slovensko)

Given Names in Slovakia in the 21st Century

Changes in the naming fashion and strivings towards having rare names registered have been observed in Slovakia since the change of regime in 1989.

As far as the registering of given names is concerned, the list of names that people can choose from is longer, the choice of names freer. Foreign sounding names and names of foreign origin are frequently registered, some of them in several variants. Movie and TV series characters often serve as inspiration for naming. The number of variants of one and the same name has recently increased as well. Registering two given names has become a new fashion in Slovakia in recent years. There are also generational differences in name use. Older generations tend to have more traditional names, while today's children tend to have foreign sounding or foreign spelled names.

1. Terminológia

V publikácii Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky (Svoboda – Šmilauer – Olivová-Nezbedová – Oliva – Witkowski, 1973, s. 38) sa termín *rodné meno* vysvetľuje nasledovne: meno, ktoré sa na územiach s viacmennou antroponymickou sústavou dáva každému človeku (často pri slávnostnom akte) ako dodatočné meno k zdedenému rodinnému menu (priezvisku), prípadne k ďalším menám; má úradný charakter, a preto nemôže byť ľubovoľne zmenené alebo anulované.

Synonymom termínu *rodné meno* je *krstné meno*, v úradnom styku sa najčastejšie používa skrátený tvar *meno* (v spojení *meno* a *priezvisko*). Termín *rodné meno* poukazuje na to, že ho dostáva ako individuálne osobné meno každé dieťa po narodení. Termín *krstné meno* súvisí s cirkevnými (kresťanskými) zvykmi, keď človek dostával meno pri obrade krstu, až neskôr sa začal vzťahovať aj na osoby, ktoré neboli pokrstené. Termín *meno* sa používa aj v širšom význame ako pomenovanie pre živé bytosti, resp. denotáty, ktoré vnímame ako živé (napr. *mená bohov*; *literárne mená* fiktívnych postáv v literárnych dielach; *mená hračiek*, ktoré dostávajú podobné mená ako ľudia; *mená zvierat*, ktoré sa objavujú v mytológii, rozprávkach). Zo spomínaných synonymných termínov *rodné meno* ~ *krstné meno* ~ *meno* sa v slovenskej onomastike preferuje používanie termínu *rodné meno* (pozri Majtán, 1979).

Synonymné termíny sa používajú aj v iných jazykoch, napr. v češtine *rodné jméno*, *křestní jméno*; v slovinčine *rojstno ime*, *krstno ime*; v lužickej srbčine *predmjeno*, *křćenske mjenno*; v angličtine *first name*, *Christian name*, *given name*; v nemčine *Vorname*, *Taufname*; v maďarčine *keresztnev*, *utónév*. Niektoré termíny poukazujú na poradie používania osobného mena vo viacmennej antroponymickej sústave. Termíny *predmjeno*, *first name*, *Vorname* sa vzťahujú na to, že meno stojí na prvom mieste pred priezviskom. Termín *utónév* súvisí s tým, že v maďarčine na prvom mieste stojí priezvisko a po ňom nasleduje rodné meno.

Rodné meno je úradné individuálne antroponymum, ktoré sa používa najmä v oficiálnom styku, slúži (spolu s priezviskom) na občiansko-právnu identifikáciu jednotlivca v spoločnosti. Meno osoby je spoločensky kodifikované, zapisuje sa do matriky a iných úradných dokumentov. Na používanie rodného mena sa vzťahujú zákony. Rodné mená sú známe v širšom

¹ Štúdiá vznikla vďaka vedeckému štipendiu Jánosa Bolyaiho Maďarskej akadémie vied.

spoločenskom úze a patria k statickým antroponymám (porovnaj Hoffmann, 2008), človeka zvyčajne identifikujú od narodenia počas celého života (napr. oproti neúradným prezývkam, ktoré sú známe v užšej societe, často sa menia, patria k dynamickým osobným menám). Tvorba relatívne uzavretý menný systém, vyberáme si ich z existujúceho inventára mien.

2. Zákon o matrikách na Slovensku

Používanie oficiálnych mien je regulované zákonmi, ktoré prispievajú k štandardizovaniu zapisovania a používania proprií. Na Slovensku sa v súčasnosti vychádza pri zápise úradného mena zo zákonov Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 Z. z. z 24. septembra 1993 o mene a priezvisku, č. 154/1994 Z. z. z 27. mája 1994 o matrikách, ktorý bol modifikovaný v zákone č. 420/2006 Z. z. (úplné znenie zákona č. 154/1994 Z. z. o matrikách).

V zákone č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku sa píše, že každý musí mať meno. Meno je základným identifikačným znakom každej osoby, tvorí neoddeliteľnú súčasť identity človeka. Rodné meno dieťaťa vyberajú najčastejšie jeho rodičia, môžu ich však ovplyvniť vo výbere rodinní príslušníci i známi. V prípade, ak nie je známy ani jeden z rodičov (alebo matka zanechala dieťa po pôrode v zdravotníckom zariadení a neurčila jeho meno), určí meno dieťaťa súd na podnet obce alebo mestskej časti, v ktorého matrike sa vykonáva zápis o narodení dieťaťa. Na rozdiel od súčasnosti v minulosti (od 13. storočia) bolo zvykom, že krstné meno vyberá pre dieťa kňaz pri obrade krstu. Kňazi dávali deťom najmä cirkevné mená (mená kresťanských mučeníkov a svätých), ktorých zoznam obsahovali martyrológiá. Tento zvyk sa dlho udržal v rímskokatolíckej cirkvi. V 20. storočí zapisali niektorí kňazi pri krste dieťaťa do matriky aj druhé alebo tretie meno podľa svätého, ktorý mal sviatok v deň krstu (Hajdú, 1994, s. 24).

Každému sa môže určiť viac mien, a to aj cudzojazyčných, najviac však tri mená. Jednotliviec, ktorý dostal po narodení len jedno rodné meno, si po nadobudnutí plnoletosti môže určiť druhé a tretie meno oznámením matričnému úradu, v ktorého matrike je zápis o jeho narodení, resp. ten, komu bolo určené druhé alebo tretie meno, môže požiadať o zrušenie zápisu druhého alebo tretieho mena.

V úradnom styku sa používa rodné meno zapísané v poradí ako prvé. Prvé meno nemôže byť totožné s menom žijúceho súrodenca uvedeným v matrike na prvom mieste. Zákon ukladá aj to, že nemožno určiť hanlivé alebo neosobné meno, osobe mužského pohlavia ženské meno a naopak. Tieto obmedzenia sa však nevzťahujú na cudzojazyčné meno, ak je všeobecne známe, že takéto použitie mena je v súlade s tradíciou štátu, kde je takéto meno obvyklé. Zmenu mena možno povoliť, najmä ak ide o meno hanlivé alebo ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa.

Podľa zákona o matrikách č. 420/2006 môže občan patriaci k inej ako slovenskej národnosti žiadať zapísanie mena vo svojom materinskom jazyku alebo žiadať opravu v minulosti nesprávne zapísaného mena. Zákon zabezpečí aj zapisovanie priezvisk žien, ktoré nemajú slovenskú národnosť, bez prípony *-ová*. Národnostné menšiny žijúce na Slovensku využívajú možnosti tohto zákona v menšom pomere, väčšina z nich zaznamenáva do úradných dokumentov svoje meno, resp. meno svojho dieťaťa podľa slovenských noriem.

3. Rodné mená na Slovensku v 21. storočí

Móda mien sa neustále mení, ovplyvňujú ju aj spoločenské zmeny. Po páde socializmu (1989) sa otvorili štátne hranice a zmenila sa postupne aj módnosť rodných mien. V súčasnosti používatelia mena vyberajú zo širšieho zoznamu rodných mien ako v minulosti, výber mena je

voľnejšie. Repertoár mien sa rozširuje oživovaním mien zastaraných a užívaných v minulosti, zmenou neúradnej hypokoristickej podoby na úradné rodné meno, vytváraním ženských podôb mien k mužským a opačne, prevzatím mien z cudzích jazykov (Knappová, 2010, s. 43; 2012).

Po rozpade Československa a vzniku samostatnej Slovenskej republiky (1993) sa prijal (už spomínaný) nový zákon o matrikách. Na matričných úradoch na Slovensku pri zapisovaní rodných mien slúži ako základná pomôcka kniha *Vyberte si meno pre svoje dieťa* (Majtán – Považaj, 1998). V niektorých matrikách, ktoré sú v obciach, kde žije početné obyvateľstvo maďarskej národnosti a je možnosť zapísania mena v maďarskej podobe, majú aj maďarský slovník rodných mien (Ladó – Biró, 1998). Niekde používajú ako pomôcku pri overovaní existencie mena aj internet (napr. internetovú stránku www.babynames.com). O zapísanie nezvyčajného rodného mena do matriky (v prípade, že matrikár nevyhoví žiadosti rodičov) môžu žiadať pomenovatelia o vyjadrenie (odporúčenie/ neodporúčenie zápisu mena) Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied.

Najfrekventovanejšie rodné mená novorodencov na Slovensku na prelome tisícročí v rokoch 1995 – 2000 skúmal Jaromír Krško (2001). Novšie štatistické údaje (úplný zoznam rodných mien novorodencov) z roku 2012 sme získali z Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. V tab. 1 sme uviedli mená novorodencov v poradí podľa frekventovanosti z roku 2012 a porovnali s rokmi 1995 a 2000. V tabuľke znak – znamená, že meno nebolo na 1. – 20. mieste najpopulárnejších mien v danom roku.

Tab. 1 Najfrekventovanejšie rodné mená novorodencov na Slovensku v rokoch 1995, 2000, 2012.

Mužské meno	1995	2000	Stúpajúca alebo klesajúca tendencia	2012	Ženské meno	1995	2000	Stúpajúca alebo klesajúca tendencia	2012
Jakub	8.	3.	↑	1.	Sofia	–	–	↑	1.
Samuel	–	5.	↑	2.	Natália	13.	4.	↑	2.
Adam	18.	6.	↑	3.	Nela	–	–	↑	3.
Lukáš	7.	10.	↑	4.	Viktória	–	2.	↑↓	4.
Michal	5.	11.	↓↑	5.	Nina	–	–	↑	5.
Martin	1.	1.	↓	6.	Ema	–	–	↑	6.
Tomáš	2.	4.	↓	7.	Laura	–	14.	↑	7.
Filip	15.	13.	↑	8.	Michaela	4.	10.	↓↑	8.
Matúš	12.	15.	↓↑	9.	Kristína	3.	1.	↑↓	9.
Patrik	3.	2.	↓	10.	Sára	–	–	↑	10.
Matej	13.	14.	↓↑	11.	Alexandra	–	11.	↑	11.
Peter	4.	8.	↓	12.	Lucia	5.	8.	↓	12.
Dávid	9.	9.	↓	13.	Simona	6.	5.	↑↓	13.
Šimon	–	–	↑	14.	Karolína	–	–	↑	14.
Alex	–	–	↑	15.	Tamara	–	–	↑	15.
Dominik	14.	12.	↑↓	16.	Dominika	2.	6.	↓	16.
Oliver	–	–	↑	17.	Vanesa	–	–	↑	17.
Marek	6.	7.	↓	18.	Emma	–	–	↑	18.
Daniel	19.	–	↓↑	19.	Lea	–	–	↑	19.
Richard	–	–	↑	20.	Veronika	1	3	↓	20.

Medzi najobľúbenejšie rodné mená novorodencov v roku 2012 na Slovensku patrili u chlapcov *Jakub, Samuel, Adam, Lukáš, Michal, Martin, Tomáš, Filip, Matúš, Patrik* a u dievčat *Sofia, Natália, Nela, Viktória, Nina, Ema, Laura, Michaela, Kristína, Sára*. Keď si porovnáme obľúbenosť mien na 1. – 20. mieste s rokmi 1995, 2000, vidíme rozdielne tendencie dávania mien novonarodeným chlapcom a dievčatám. Väčšie zmeny v módnosti mien sledujeme u dievčat, u chlapcov sa objavujú na 1. – 20. mieste prevažne tie isté mená. Do 1. – 20. miesta sa u chlapcov v roku 2012 dostalo 5 mien (*Simon, Alex, Oliver, Daniel, Richard*), ktoré nepatrili medzi najpopulárnejšie v roku 2000. Do 1. – 20. miesta sa u dievčat v roku 2012 dostalo 10 mien (*Sofia, Nela, Nina, Ema, Sára, Karolína, Tamara, Vanesa, Emma, Lea*), ktoré chýbali medzi najpopulárnejšími v roku 2000. Až 5 dievčenských mien (*Sofia, Nela, Nina, Ema, Sára*), ktoré neboli ani na 1. – 20. mieste v rokoch 1995, 2000 sa dostalo do 1. – 10. miesta v roku 2012. Stúpajúcu tendenciu (↑) v obľúbenosti ukazujú mená *Jakub, Samuel, Adam, Lukáš, Michal, Filip, Matúš, Matej, Simon, Alex, Oliver, Daniel, Richard, Sofia, Natália, Nela, Nina, Ema, Laura, Michaela, Sára, Alexandra, Karolína, Tamara, Vanesa, Emma*. Klesajúcu tendenciu (↓) v popularite sme zaznamenali pri menách *Martin, Tomáš, Patrik, Peter, Dávid, Dominik, Marek, Viktória, Kristína, Simona, Dominika, Veronika*.

Podľa štatistických údajov je od vzniku Slovenskej republiky najpopulárnejším menom pre novorodenca chlapčenské meno *Martin* (v rokoch 1993 – 2002 bolo na 1. mieste) a dievčenské meno *Kristína* (v rokoch 1996 – 2002 na 1. mieste). I keď sa udeľujú čoraz menej, z prvej desiatky najčastejšie zvolených mien dosiaľ nevypadli.

Markantnejšie sú zmeny vo frekvencii rodných mien, keď ich porovnáme so štatistickými údajmi z druhej polovice 20. storočia (tab. 2). Vybrali sme si 30-ročné intervaly, roky 1952, 1982 a 2012.

Tab. 2 Najfrekventovanejšie rodné mená novorodencov v rokoch 1952, 1982 (v bývalom Československu), 2012 (na Slovensku).

1952	1982	2012			
Jozef	5262	Peter	4834	Jakub	1231
Ján	5079	Martin	3126	Samuel	1131
Štefan	2417	Michal	2549	Adam	1021
Milan	2229	Ján	2293	Lukáš	1000
Peter	1912	Jozef	2100	Michal	981
Ladislav	1846	Tomáš	2002	Martin	979
František	1698	Miroslav	1622	Tomáš	978
Vladimír	1478	Marek	1619	Filip	827
Miroslav	1223	Juraj	1244	Matúš	806
Pavol	1107	Pavol	1171	Patrik	761
Mária	6287	Zuzana	3041	Sofia	924
Anna	4744	Katarína	2880	Natália	804
Helena	2255	Jana	2864	Nela	796
Eva	2146	Lucia	2524	Viktória	742
Marta	1878	Mária	1741	Nina	669
Viera	1200	Martina	1738	Ema	650
Alžbeta	1127	Lenka	1452	Laura	644
Margita	1079	Eva	1360	Michaela	558
Emília	1045	Monika	1242	Kristína	537
Katarína	1014	Andrea	1125	Sára	473

V bývalom Československu sa mená novorodencov často opakovali, vyššia bola aj pôrodnosť. V 20. storočí sa u novonarodených chlapcov v zoznamoch najčastejších mien v 20. i 21. storočí objavujú na 1. – 10. mieste mená *Michal, Martin, Tomáš*. Veľká zmena v módnosti mien nastala najmä u dievčat, kde sa do 1. – 10. miesta nedostalo ani jedno meno z najpopulárnejších mien v rokoch 1952, 1982.

V súčasnosti vidíme rozdiely v rodných menách starej a mladej generácie. U novorodencov sa objavujú také rodné mená, ktoré sa u starej generácie nevyskytujú (alebo len ojedinele). Ako príklad uvedieme rodné mená novorodencov zapísaných do komárňanskej matriky v rokoch 2008 (*Amira, Brúnó, Cyntia, Jennifer, Jessica, Kiara, Kitty, Liana, Noel, Marcelló, Melanie, Nadine, Nelly, Ramón, Stefanie, Thomas* atď.) a 2010 (*Chiara, Dajana, Fernanda, Hugó, Lara, Lionel, Melisa, Scarlet, Vivien* atď.). V tabuľke č. 3. uvádzame na porovnanie najčastejšie sa vyskytujúce mená novorodencov a všetkých obyvateľov Slovenska v roku 2013.

Tab. 3 Najfrekventovanejšie rodné mená novorodencov a všetkých obyvateľov SR v roku 2013.

	2013 novorodenci	2013 všetci obyvatelia	2013 novorodenci	2013 všetci obyvatelia
1.	Jakub	Ján	Sofia	Mária
2.	Adam	Jozef	Nina	Anna
3.	Samuel	Peter	Natália	Zuzana
4.	Lukáš	Štefan	Nela	Katarína
5.	Martin	Michal	Viktória	Helena
6.	Tomáš	Martin	Ema	Eva
7.	Michal	Milan	Laura	Jana
8.	Filip	Miroslav	Michaela	Alžbeta
9.	Matej	František	Kristína	Margita
10.	Matúš	Ladislav	Simona	Marta

V tabuľke vidíme, že najčastejšie sa vyskytujúce mená sú medzi novorodencami a všetkými obyvateľmi zväčša rozdielne: do 1. – 10. miesta sa dostali iba 2 totožné mená *Michal* a *Martin*. Pri výbere mien pre chlapcov zohrávajú tradície väčšiu rolu, častejšie dedí meno syn po otcovi, resp. po svojom predkovi, ako dievča po svojej mame.

Po rozpade Československa vznikli dva samostatné štáty: Česká republika a Slovenská republika. V módnosti rodných mien môžeme pozorovať určité paralely medzi dvomi krajinami. Rodné mená na Slovensku v 21. storočí ukazujú podobné tendencie ako v Česku (porovnaj Knappová, 2008, 2010; Pleskalová, 2011). Z Českého štatistického úradu sme mali k dispozícii z posledných rokov iba najpopulárnejšie mená za rok 2011 (na ich webovej stránke sú aj údaje z roku 2012, tie sa však vzťahujú iba na január), preto sme ich porovnali s údajmi na Slovensku v tom istom roku.

rahman, Ahmet, Amir, Ayhan, Ayk, Ayo, Belu-chukwu, Cao, Casper, Fei, Gianluca, Hai, Hien, Hoang, Cheng, Chi, Jamal, ženské mená – Anh, Cassie, Ha, Hao, Nur, Shilla, Thien, Quynh, Via, Yan, Zaira Brooklyn atď.

Rodným menom sa stávajú aj hypokoristiká, ktoré považujú používatelia mena za bezprostrednejšie na oslovenie svojho dieťaťa (pozri Raátz, 2013). Spolu so stratou emocionálneho zafarbenia niektorých suffixov sa nimi odvodené hypokoristiká začínajú pociťovať ako bezpríznačkové (Knappová, 1989, 2008, s. 122 – 123). V roku 2012 sa medzi menami novorodencov objavili hypokoristické tvary *Adelka, Anni, Annika, Branko, Danika, Darinka, Ella, Ela, Eli, Hanka, Janka, Johanka, Kata, Katka, Katica, Kristínka, Lili, Marika, Markétka, Maruška, Niki, Pavlínka, Radka, Stefani, Szofi, Tomi, Vojteška, Zsófi*. V uvedených hypokoristických rodných menách sa objavil najčastejšie suffix *-ka*, okrem neho sa vyskytli v menšom pomere prípony *-i* (v maďarčine patrí medzi najfrekvencovanejšie suffixy pri tvorbe hypokoristik), *-ika, -ko, -a, -ica*.

Tvary rodných mien väčšinou poukazujú na pohlavie nositeľa mena, ale existujú aj obojrodé rodné mená (Knappová, 2010, s. 82 – 85), napr. *Andrea, Ashley, Benny, Casey, Charlie, Christie, Jean, Kai, Kelly, Lauren, Lee, Mallory, Michele, Nicky, Paris, Sonny, Taylor, Whitney*. V niektorých krajinách sa obojrodé rodné mená vyskytujú častejšie, napr. vo Švajčiarsku v kantóne Zürich v rokoch 1987 – 2009 dostalo 753 dievčat a 237 chlapcov meno *Andrea*, 12 dievčat a 473 chlapcov meno *Sascha*, 50 dievčat a 13 chlapcov meno *Vanja* (Giger, 2012, s. 526). Na Slovensku sú obojrodé mená zriedkavé, v roku 2012 sa pri oboch pohlaviach objavili mená *Alex* (u 4 dievčat a 601 chlapcov) a *Bao* (u 2 dievčat a 1 chlapca). Muži môžu zriedkavo dostať ako druhé alebo tretie ženské rodné meno. V roku 2012 dostal na Slovensku jeden chlapec meno *Giovanni Maria* (ženské meno *Mária* môže poukazovať na bohabojnosť rodiny, na uctievanie svätej Márie).

Občania patriaci k inej ako slovenskej národnosti môžu žiadať zapísanie mena vo svojom materinskom jazyku alebo opravu v minulosti nesprávne zapísaného mena. Príslušníci národnostných menšín, ktorí si dajú do matriky zapísať meno vo svojom materinskom jazyku, to považujú za dôležitú súčasť svojej identity, podobou mena chcú poukázať aj na svoju národnosť. Na Slovensku je najpočetnejšia maďarská národnostná menšina (podľa sčítania z roku 2011 sa hlásilo k maďarskej národnosti 458 467 – 8,5 % – obyvateľov), ktorú charakterizuje dvojité používanie rodného mena a priezviska (Bauko, 2011). V úradnej sfére sa osobné mená zaznamenávajú väčšinou podľa slovenskej normy, poradie mien je krstné meno + priezvisko; v neoficiálnej komunikácii sa používajú maďarské tvary, poradie mena je vtedy opačné: priezvisko + krstné meno, k priezvisku žien sa nepripája prípona *-ová* (napr. *Vojtech Szabó : Szabó Béla, Alžbeta Nagyová : Nagy Erzsébet*). Ak je osobné meno zapísané do matriky v maďarskej podobe, v úradnej i neúradnej sfére sa používa v totožnom tvare, ale v jednotlivých jazykoch v rozdielnom poradí (napr. *Béla Bugár : Bugár Béla, Edit Bauer : Bauer Edit*). O prepis rodného mena do maďarskej podoby (napr. *Zuzana → Zsuzsanna, Katarína → Katalin, Ladislav → László, Juraj → György*) môže požiadať občan maďarskej národnosti aj v dospelosti. Túto možnosť využilo v rokoch 2002 – 2007 v Dunajskej Strede 325 osôb, v rokoch 1994 – 2005 v Nových Zámkoch 225, v Šali 200, v Želiezovciach 186 obyvateľov.

Maďarsko-slovenská dvojazyčnosť sa prejavuje aj v bilingválnom používaní proprií. Bilingvistickí majú schopnosť alternatívneho používania mien z dvoch (alebo viacerých) jazykov pri komunikácii s ostatnými v závislosti od situácie a prostredia, v ktorom sa táto komunikácia uskutočňuje. U dominantných bilingvistov, ktorí ovládajú lepšie maďarský jazyk ako

slovenský jazyk, sa rodné mená používajú v živej reči prevažne v maďarskej podobe, čo vyplýva z toho, že v rodine a v okruhu priateľov sa väčšinou rozprávajú po maďarsky, a tomu zodpovedajú aj formy oslovenia. Zaujímavé sú prípady, keď sa niektorí jednotlivci hlásia k dvojitej identite (najmä ľudia vyrastajúci v bilingválnej rodine). Prejavuje sa to aj v používaní antroponým: slovenské i maďarské podoby mien považujú za rovnocenné, stotožňujú sa s obidvoma tvarmi.

Dvojité používanie rodného mena a priezviska sa objavuje aj v regionálnych dvojazyčných časopisoch. V časopise Komáromi Lapok/Komárňanské listy môžeme pozorovať rozdielne zapísanie osobných mien v maďarskom a slovenskom kontexte. Uvedieme niekoľko príkladov z ekvivalentných stĺpcov „Újszülöttek“ a „Novorodenci“, „Házasságot kötöttek“ a „Szlűbili s vernost“, „Elhunytak“ a „Opustili nás“. Je charakteristické, že v maďarsky písanej časti sú mená zapísané v maďarskej podobe, kým v slovensky písanej časti v slovenskej forme: *Ambrus Mihály – Michal Ambrus, Bakulár János – Ján Bakulár, Bedecs Erzsébet – Alžbeta Bedecsová, Böszö Georgina Krisztina – Georgina Kristína Böszö, Czige Tamás – Tomáš Czige, Halász Pál – Pavol Halász, Igrényi Imre mérnök – Ing. Imrich Igrényi, Németh Károly – Karol Németh, Pécsi József – Jozef Pécsi, Perczel Julianna – Juliana Perczelová*. Okrem rozdielneho slovosledu môže byť rodné meno zapísané v rovnakej podobe: *Csóka Gyula – Gyula Csóka, Szabó Márk – Márk Szabó, Bagin Ondrej – Ondrej Bagin, Kollár Ján – Ján Kollár*. V niektorých dvojazyčných regionálnych časopisoch sa stretávame aj s odlišným zaznamenávaním osobných mien. Napríklad v časopise Dunaszerdahelyi Hírnök/Dunajskostredský hlásnik v časti „Kronika“ a stĺpcoch „Születések – Novorodenci“, „Elhalálozások – Zomreli“, „Házasságkötés – Sobáse“ sa objavujú mená len v jednom tvare, ako sú zapísané v matrike (napr. *Mészáros Liliána Horváthová Sofia, Radi Ádám, Holoči Filip*), ale v ostatných textoch sa vyskytujú aj rozdielne tvary mena tej istej osoby (napr. *Mucska Mária – Mária Mucsková, Vodnyánszky Margit – Margita Vodnyánszká, Ing. Péntes Éva – Ing. Péntesová Eva*).

Maďari žijúci na Slovensku majú možnosť vybrať si meno pre svoje dieťa z dvoch menných sústav: z maďarskej i slovenskej. Mená ako *Anikó, Csenge, Csilla, Csongor, Emese, Enikő, Napsugár, Ödön, Örs, Szabolcs, Tünde, Virág, Zalán, Zoltán, Zsolt, Zsombor* poukazujú na maďarskú národnostnú identitu nositeľa mena. Časť rodičov si vyberá meno zo zoznamu podľa toho, aby sa používalo v oboch jazykoch v rovnakom tvare, napr. *Albert, Andrea, Angolika, Anna, Dávid, Júlia, Laura, Mária, Tamara, Tibor, Viktória*.

V obciach, kde žije početné obyvateľstvo maďarskej národnosti, rastie počet rodných mien zapísaných v materinskom jazyku národnostnej menšiny. Ako príklad uvádzame mesto Kolárovo, kde žije podľa sčítania obyvateľov 77 % slovenských Maďarov. V rokoch 1990 – 2012 do matriky v Kolárove zapísali jednotlivé rodné mená (ktorých ekvivalent má inú podobu v druhom jazyku) v maďarčine a slovenčine v takomto pomere: *Tamás* (44) – *Tomáš* (22), *Péter* (35) – *Peter* (7), *Ádám* (20) – *Adam* (17), *Krisztián* (27) – *Kristián* (1), *Róbert* (17) – *Robe* (13), *Márk* (17) – *Marek* (3), *András* (14) – *Ondrej* (3), *Adrián* (13) – *Adrian* (3), *Gábor* (1) – *Gabriel* (3), *László* (13) – *Ladislav* (4), *István* (12) – *Štefan* (7), *Dániel* (11) – *Daniel* (8), *János* (10) – *Ján* (3), *József* (10) – *Jozef* (5), *Imre* (8) – *Imrich* (4); *Krisztina* (23) – *Kristína* (6), *Mónika* (19) – *Monika* (3), *Szilvia* (11) – *Silvia* (4), *Katalin* (9) – *Katarína* (4), *Éva* (8) – *Eva* (5), *Zsuzsanna* (7) – *Zuzana* (2), *Eszter* (4) – *Estera* (2), *Zsanett* (4) – *Žaneta* (2), *Gabriel* (3) – *Gabriela* (3). Uvedený zoznam ukazuje, že pomenovatelia (rodičia maďarskej národnosti) preferujú zápis mena svojho dieťaťa v maďarskej podobe.

4. Zhrnutie

V príspevku sme poukázali na najpopulárnejšie rodné mená na Slovensku v 21. storočí a na trendy pri ich výbere. V súčasnosti pri zapisovaní rodných mien do matrik na Slovensku používatelia mena vyberajú zo širšieho zoznamu mien a výber mena je voľnejší. Na Slovensku je možné podľa zákona zapísať do matriky jednej osobe tri rodné mená. Túto možnosť rodičia využívajú zriedkavo, ale v súčasnosti je stúpajúca tendencia zápisu dvoch rodných mien. Pozorujeme snahu o zápis zriedkavých, jedinečných mien. Frekventované sú mená cudzieho pôvodu. Rastie množstvo zapísaných tvarov mien do matrik, niektoré hypokoristické tvary sa stávajú rodným menom. V mladšej generácii sa objavujú rodné mená, ktoré sa medzi staršími obyvateľmi nevyskytujú. Zvyšuje sa počet rodných mien zapísaných v materinskom jazyku danej národnostnej menšiny.

Literatúra:

- BAUKO, Ján: A szlovákiai magyarok személynévhasználatára. In: Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv. Red. G. Szabó Mihály – I. Lanstyák. Šamorín: Fórum Kisebbségkutató Intézet 2011, s. 407 – 422.
- BAUKO, Ján: A keresztnév használatára magyar–szlovák két nyelvű környezetben. In: Tulajdonnév a fordítás és a két nyelvűség kontextusában (Propria v kontexte prekladu a bilingvizmu). Red. J. Bauko – K. Benyovszky. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre 2013, s. 5 – 27.
- GIGER, Miriam: Výber osobných mien v Českej republike a vo Švajčiarsku v 20. storočí a na začiatku 21. storočia. In: Čeština v pohledu synchronním a diachronním. Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český. Red. S. Čmejrková – J. Hoffmannová – J. Klímová. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum 2012, s. 519 – 527.
- HAJDÚ, Mihály: Magyar tulajdonnév. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó 1994. 87 s. ISBN 963-18-5509-4.
- HOFFMANN, István: A személynévrendszerek leírásához. In: Magyar Nyelvjárások XLVI, 2008, s. 5 – 20.
- KNAPPOVÁ, Miloslava: Rodné jméno v jazyce a společnosti. Praha: Academia 1989. 208 s. ISBN 80-200-0167-0.
- KNAPPOVÁ, Miloslava: Rodná jména v Česku v 21. století. In: Jazyk a jeho proměny. Prof. Janě Pleskalové k životnímu jubileu. Red. M. Čornejová – P. Kosek. Brno: Host 2008, s. 121 – 132.
- KNAPPOVÁ, Miloslava: Jak se bude vaše dítě jmenovat? Praha: Academia 2010. 784 s. ISBN 978-80-200-1888-5.
- KNAPPOVÁ, Miloslava: K vývoji standardizace repertoáru rodných / křestních jmen v českých zemích ve 20. století. In: Čeština v pohledu synchronním a diachronním. Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český. Red. S. Čmejrková – J. Hoffmannová – J. Klímová. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum 2012, s. 35 – 40.
- KRŠKO, Jaromír: Frekvencia rodných mien na Slovensku. In: Slovenská reč, 2001, roč. 66, č. 1, s. 14 – 25.
- LADÓ, János – BÍRÓ, Ágnes: Magyar utónévkönyv. Budapest: Vince Kiadó 1998. 264 s. ISBN 963-9069-72-8.
- MAJTÁN, Milan: Zo slovenskej onomastickej terminológie (Rodné meno, rodné priezvisko). In: Kultúra slova, 1979, roč. 13, č. 4, s. 115 – 117.
- MAJTÁN, Milan – POVAŽAJ, Matej: Vyberte si meno pre svoje dieťa. Bratislava: Art Area 1998. 344 s. ISBN 80-88879-48-5.
- PLESKALOVÁ, Jana: Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000 – 2010. Brno: Masarykova univerzita – Host 2011. 204 s. ISBN 978-80-7294-834-5.
- POVAŽAJ, Matej: Vznik nových úradných podob mien. In: Spoločenské fungovanie vlastných mien. VII. slovenská onomastická konferencia. Red. M. Majtán. Bratislava: Veda 1980. s. 293 – 297.
- RAÁTZ, Judit: Társadalmi változás – névjog – névválasztás. In: Társadalmi változások – nyelvi változások. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a Kárpát-medencében. Red. Sz. Tóth. Budapest – Szeged: MANYE – Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó 2013, s. 396 – 401.

Imiona ze Starego i Nowego Testamentu w Niemczech i Niderlandach w 19. wieku

EWA MAJEWSKA

Uniwersytet Warszawski, Warszawa (Polska)

Vornamen aus dem Alten und Neuen Testament in Deutschland und in den Niederlanden im 19. Jahrhundert

Gegenstand der Untersuchung sind die aus der Bibel stammenden Vornamen, die in Deutschland und in den Niederlanden, in zwei benachbarten Ländern, im 19. Jahrhundert gegeben wurden. Dies und in den Niederlanden, in zwei benachbarten Ländern, im 19. Jahrhundert gegeben wurden. Dies Namen drangen seit einem bestimmten Zeitpunkt in das Gebiet der beiden Länder ein und begannen die heimischen germanischen Rufnamen aus dem Namengut allmählich zu verdrängen. Konfessionelle Unterschiede in der Namengebung hat es schon seit der Reformationszeit gegeben. Auf Grund der Unterschiede in der Namengebung wurden alt- und neutestamentliche Vornamen der Katholiken und Protestanten in den Taufregistern der deutschen Stadt Braunschweig und in der niederländischen Stadt Amsterdam erforscht und anschließend miteinander verglichen. Die Wahl eines biblischen Vornamens zeugt sicher von einer Zuwendung zur Religion und der Bibel. Das Ziel dieser Untersuchung ist, die Frage zu beantworten, welche der Konfessionsgruppen (deutsche Protestanten, deutsche Katholiken, niederländische Protestanten, niederländische Katholiken) den größten Wert auf den Gebrauch der biblischen Vornamen legte, und wie sich das in der Vornamengebung im 19. Jahrhundert widerspiegelte.

Biblia zawiera w sumie około 3000 imion, z czego w Starym Testamencie jest ich około 2600. W Nowym Testamencie występuje 400 imion, oprócz 170 pochodzących ze Starego Testamentu. Imiona własne stanowią 8 % całego słownictwa Starego Testamentu i 3,5 % Nowego Testamentu. Najczęściej występującym imieniem w Starym Testamencie jest imię Boga Jahwe (6282). Często pojawiają się także następujące imiona: *Israel* (2500), *David* (1075), *Juda* (814), *Mose* (766). W Nowym Testamencie najczęściej występującymi imionami są: *Jes* (905), *Christus* (529), *Jude* (194), *Paulus* (158), *Petrus* (154) (Jenni, 1996, s. 1852). Imiona biblijne zaczęły pojawiać się w Niemczech i Niderlandach dopiero po przyjęciu chrześcijaństwa. Są to imiona głównie pochodzenia hebrajskiego lub greckiego. Imiona hebrajskie składają się często z grup wyrazowych, odnoszących się do Boga. Imiona greckie są zbudowane na bazie dwuczłonowego systemu indoeuropejskiego (Van der Schaar, 1990, s. 12).

Na obszarze dzisiejszych Niemiec i Niderlandów panował wcześniej system imion germańskich, który powstał w ok. 3. tysiącleciu przed Chrystusem (Raveling, 1964, s. 13). Plemiona germańskie zamieszkujące dane obszary, tzn. Saksowie, Fryzyjczycy i Frankowie mieli początkowo tylko jedno imię, typu *Abo*, *Athal*, *Dodo*, *Edo*, *Gero*. Imiona te zaczęto łączyć ze sobą, co doprowadziło do wykształcenia się imion dwuczłonowych (Graaf, 1915, s. 7 – 8). W ten sposób powstały takie imiona, jak *Sieg-fried*, *Wil-fried*, *Fried-bert*, *Gunt-her*, *Hilde-gund*, *W-traut*. Początkowo ich tworzenie nie było przypadkowe. Oba człony imienia miały znaczenie i odnosiły się do cech danej osoby albo wyrażały życzenia na przyszłość. Niektóre z tych imion przetrwały do dzisiaj. Do 12. wieku na obszarze Niemiec i Niderlandów imiona te przeważały (Drosdowski, 1974, s. 5). Ostatecznie dopiero w 15. wieku imiona chrześcijańskie zaczęły wypierać imiona germańskie (Van Osta, 2012, s. 28).

W okresie od 7. do 10. wieku występują już w Niemczech pierwsze imiona biblijne ze Starego i Nowego Testamentu. Adolf Bach (1952, § 327) wymienia imiona obcego pochodzenia